

การถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
ประจำสถานีอนามัย ในจังหวัดชลบุรี

สุนิลดา อุบลวรรณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

ตุลาคม 2547

ISBN 974-9740-04-1

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ สุนิสสา อุบลวรรณ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

..... *Dr. Sommai Jaengkrasang* ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง)

..... *Dr. Sirirattan Meechun* กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรัววรรณ มีคุณ)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... *Dr. Sommai Jaengkrasang* ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง)

..... *Dr. Sirirattan Meechun* กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรัววรรณ มีคุณ)

..... *Dr. Serey Chudchaim* กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสรี ชัดเข้ม)

..... *Dr. Pitsamai Homjapa* กรรมการ

(ดร.พิศมัย หอมจำปา)

..... *Dr. Worani Deevachitret* กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ เตียวอติเรศ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... *Dr. Parthum Mangmee* คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม ม่วงมี)

วันที่ 26 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2547

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศรีวรรณ มีคุณ กรรมการที่ปรึกษา ที่กรุณาแนะนำแนวทางและคำปรึกษาที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมาตลอดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย และขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสรี ชัดเข้ม ที่กรุณาให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสถิติในการทำวิจัยเป็นอย่างดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กชกร สังขชาติ ดร.ยุวดี รอดจากภัย คุณสมชัย จิรโรจน์วัฒน์ คุณวารุณี สุทธิรัตน์ ที่กรุณารับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ สาธารณสุขอำเภอบางละมุง ตลอดจนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยในอำเภอบางละมุงทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือเพื่อการวิจัย

ขอขอบพระคุณ สาธารณสุขอำเภอเมือง สาธารณสุขอำเภอบ้านบึง สาธารณสุขอำเภอบ่อทอง สาธารณสุขอำเภอศรีราชาและสาธารณสุขอำเภอพนัสนิคม ตลอดจนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยในอำเภอเมือง อำเภอบ้านบึง อำเภอบ่อทอง อำเภอศรีราชา และอำเภอพนัสนิคมทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ พ.อ.อ.सानและคุณแม่ทองล้น อุบลวรรณ คุณชฎาวรรณ กองพล คุณสุพรรณพิศ เตียงตระกูลทองและคุณอัจฉรา อินตา ที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจสำคัญให้เสมอ และขอขอบคุณท่านอื่น ๆ ที่มีได้เอ่ยนามในที่นี้ที่ให้ความช่วยเหลือ

คุณประโยชน์อันพึงมีของวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบแก่บิดา มารดา ครู อาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ช่วยอบรมชี้แนะแนวทางการศึกษาแก่ผู้วิจัยตลอดมา จนทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

สุนิสสา อุบลวรรณ

45921188: สาขาวิชา: การศึกษานอกระบบ; กศ.ม. (การศึกษานอกระบบ)

คำสำคัญ: การถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ ปัญหาในการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ การสาธารณสุข
 สุนิสสา อุบลวรรณ: การถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
 ประจำสถานีนอนามัย ในจังหวัดชลบุรี (PROVISION OF HEALTH EDUCATION TO THE PUBLIC BY
 PUBLIC HEALTH OFFICERS IN CHON BURI PROVINCE) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์: สมหมาย
 แจ่มกระจ่าง, Ph.D., ศรีวรรณ มีคุณ, Ph.D. 131 หน้า. ปี พ.ศ. 2547. ISBN 974-9740-04-1

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการถ่ายทอดความรู้และปัญหาในการถ่ายทอด
 ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีนอนามัย ในจังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่าง
 เป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีนอนามัย จำนวน 221 คน จาก 5 อำเภอ ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบ
 แบ่งกลุ่ม เครื่องมือ เก็บข้อมูลเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้
 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนชนิดทางเดียวและเปรียบเทียบความแตกต่าง
 รายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า

1. วิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีนอนามัย
 ในจังหวัดชลบุรี ใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง คือ การให้คำปรึกษา และปฏิบัติเป็นส่วนน้อยหรือ
 นาน ๆ ครั้ง คือ การได้วาที ส่วนวิธีการถ่ายทอดแบบอื่น ๆ โดยรวมแล้วมีการปฏิบัติเป็นครั้งคราว
2. ปัญหาในการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีนอนามัย
 ในจังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางซึ่งพบปัญหาเป็นครั้งคราว พบว่า ด้านผู้รับความรู้ ด้านสื่อ
 วัสดุ อุปกรณ์ และด้านสภาพแวดล้อม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางซึ่งพบปัญหาเป็นครั้งคราว ส่วนด้าน
 ผู้ถ่ายทอดความรู้ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยซึ่งพบปัญหาเป็นส่วนน้อยหรือนาน ๆ ครั้ง
3. เปรียบเทียบวิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำ
 สถานีนอนามัยในจังหวัดชลบุรี ที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีวิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพนอนามัย
 โดยวิธีการอภิปราย การสาธิต การมีกิจกรรมสัมมนา การแสดงบทบาทสมมติ กรณีศึกษา การเล่นเกม
 การทัศนศึกษา การได้วาที การให้ชมภาพยนตร์โทรทัศน์และวีดิทัศน์ การทำโครงการสุขภาพ และการใช้คำถาม
 มีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. เปรียบเทียบปัญหาในการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
 ประจำสถานีนอนามัยในจังหวัดชลบุรี ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีปัญหาในด้านผู้ถ่ายทอดความรู้
 ด้านผู้รับความรู้ ด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และด้านสภาพแวดล้อมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

45921188: MAJOR: NONFORMAL EDUCATION; M.Ed. (NONFORMAL EDUCATION)

KEYWORDS: EDUCATION FOR HEALTH CARE/ PROBLEMS OF EDUCATING PUBLIC
HEALTH CARE/ PUBLIC HEALTH CARE

SUNITSA UBOLWAN: PROVISION OF HEALTH EDUCATION TO THE PUBLIC BY PUBLIC
HEALTH OFFICERS IN CHON BURI PROVINCE. THESIS ADVISORS: SOMMAI JAMKRAJANG, Ph.D.,
SRIWAN MEEKHUN, Ph.D. 131 P. 2004. ISBN 974-9740-04-1

The purposes of this research were to examine how the health officers at Chonburi Public Health Center educate the public on health care. The sample consisted of 221 health officers at Chonburi Public Health Center from 5 Districts by cluster sampling. The research instrument was a five-level rating scale questionnaire developed by the researcher. The data were analyzed by means of frequency, standard deviation, one-way analysis of variance and the Scheffe method.

The results of this research were:

1. The methods used in educating public on health care were in a moderate level. The method of individual consulting was in a high level and the debate method was in a low level.
2. The problems in educating public on health care of the health officers were rated in a moderate level. The problems in the aspects of learners, materials and environment were in a moderate level but that of the health officers themselves was in a low level.
3. There were significantly difference between job experinces of the health officers in health care educating methods as followed: discussion, demonstration, seminars, role-playing, games, study-visit, debate, watching, television and VDO, health project and asking the questions.
4. There was nonsignificant difference between job experinces of the health officers on the educating problems in the aspects of health officers, learners, materials and environment.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
คำถามการวิจัย.....	3
สมมติฐานการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
สถานีออนามัย.....	9
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพชุมชน.....	16
การเรียนรู้ของผู้ใหญ่.....	30
แนวคิดการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพอนามัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	51
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	52
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	54

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
วิธีการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
4 ผลการวิจัย.....	56
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน.....	57
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์วิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนของ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยในจังหวัดชลบุรี.....	59
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหาในการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนของ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยในจังหวัดชลบุรี.....	61
ตอนที่ 4 เปรียบเทียบวิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนของ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยในจังหวัดชลบุรีตามประเภทการ การทำงาน.....	65
ตอนที่ 5 เปรียบเทียบปัญหาในการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนของ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยในจังหวัดชลบุรีตามประเภทการ การทำงาน.....	83
ตอนที่ 6 แนวทางในการถ่ายทอดความรู้ให้มีประสิทธิภาพตามประเภทการ วิธีแก้ไขปัญหาในการถ่ายทอดความรู้ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานี อนามัยในจังหวัดชลบุรีเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยาย.....	86
5 สรุปและอภิปรายผล.....	90
สรุปผลการวิจัย.....	90
อภิปรายผล.....	97
ข้อเสนอแนะ.....	102
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	103
บรรณานุกรม.....	104
ภาคผนวก.....	109
ภาคผนวก ก.....	110
ภาคผนวก ข.....	118
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	131

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชน.....	49
2	รายชื่ออำเภอ/ กิ่งอำเภอและจำนวนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยที่เป็น กลุ่มตัวอย่าง.....	52
3	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ.....	57
4	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา.....	57
5	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประเภทการทำงาน.....	58
6	วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติวิธีการถ่ายทอด ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยใน จังหวัดชลบุรี ในภาพรวม.....	59
7	วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของปัญหาในการถ่ายทอด ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัย ใน จังหวัดชลบุรี.....	61
8	วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของปัญหาในการถ่ายทอด ความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยใน จังหวัดชลบุรี ในภาพรวม.....	64
9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับปฏิบัติวิธีการถ่ายทอดความรู้ด้าน สุขภาพแก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัย ในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภทการทำงาน.....	65
10	การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยวิธีการถ่ายทอดความรู้ ด้านสุขภาพแก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยในจังหวัด ชลบุรี ระหว่างกลุ่มที่มีประเภทการทำงานต่างกัน.....	68
11	เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่วิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ โดยวิธี การอภิปรายแก่ประชาชน ในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภทการทำงาน.....	72
12	เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่วิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ โดยวิธี การสาธิตแก่ประชาชน ในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภทการทำงาน.....	73

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
13	เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่วิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ โดยวิธีการฝึก อบรมสัมมนาแก่ประชาชน ในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภทการดำเนินงาน.....	74
14	เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่วิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ โดยวิธี การแสดงบทบาทสมมติแก่ประชาชน ในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภท การทำงาน.....	75
15	เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่วิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ โดยวิธี กรณีศึกษาแก่ประชาชน ในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภทการดำเนินงาน.....	76
16	เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่วิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ โดยวิธี การเล่นเกมส์แก่ประชาชน ในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภทการดำเนินงาน.....	77
17	เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่วิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ โดยวิธี การทัศนศึกษาแก่ประชาชนในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภทการดำเนินงาน.....	78
18	เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่วิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ โดยวิธี การได้วาทีแก่ประชาชน ในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภทการดำเนินงาน.....	79
19	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่วิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ โดยวิธีการให้ชม ภาพยนตร์ โทรทัศน์และวีดิทัศน์แก่ประชาชน ในจังหวัดชลบุรี จำแนกตาม ประเภทการดำเนินงาน.....	80
20	เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่วิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ โดยวิธีการทำ โครงการสุขภาพแก่ประชาชน ในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภทการดำเนินงาน..	81
21	เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่วิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ โดยวิธีการใช้ คำถามแก่ประชาชน ในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภทการดำเนินงาน.....	82
22	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับปัญหาในการถ่ายทอดความรู้ด้าน สุขภาพแก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภทการดำเนินงาน.....	83

สารบัญญัตินำ (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
23 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปัญหาในการถ่ายทอดความรู้ ด้านสุขภาพแก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยในจังหวัด ชลบุรี ระหว่างกลุ่มที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน.....	85
24 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิดแนวทางสำหรับวิธีการถ่ายทอดความรู้ ด้านสุขภาพแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและวิธีการแก้ไขปัญหาในการถ่ายทอด ความรู้ในแต่ละด้าน.....	86

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	8